

V Bruseli 26. 4. 2018
COM(2018) 236 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Boj proti dezinformáciám na internete: európsky prístup

1. Úvod

Skutočnosť, že občania sú vystavení rozsiahlym dezinformáciám vrátane zavádzajúcich či priamo nepravdivých informácií, predstavuje pre Európu zásadný problém.

Naše otvorené demokratické spoločnosti sú závislé od verejnej debaty, ktorá umožňuje, aby dobre informovaní občania vyjadrovali svoju vôľu prostredníctvom slobodných a spravodlivých politických procesov. Média tradične zohrávajú kľúčovú úlohu, pretože sledujú prácu verejných orgánov a poskytujú informácie, na základe ktorých si občania môžu vytvárať vlastné názory na spoločenské problémy a aktívne a účinne sa zapájať do demokratickej spoločnosti. Tradičné média v Európe podliehajú širokej škále pravidiel týkajúcich sa nestrannosti, plurality, kultúrnej rozmanitosti, škodlivého obsahu, reklamy a sponzorovaného obsahu. Demokracia v Európskej únii sa opiera o slobodné a nezávislé médiá¹.

V súčasnosti internet nielen výrazne zvýšil objem a rozmanitosť správ, ktoré sú dostupné občanom, ale aj podstatne zmenil spôsoby prístupu občanov k správam a k tomu, ako sa nimi zaoberajú. Najmä mladší používatelia sa v súčasnosti obracajú na online médiá ako na svoj hlavný zdroj informácií. Ľahká dostupnosť informácií rôznej kvality má potenciál posilniť účasť na demokratických procesoch a zapojiť do nich viac ľudí.

Nové technológie sa však môžu, najmä prostredníctvom sociálnych médií, používať aj na šírenie dezinformácií v takom rozsahu, s rýchlosťou a s takou presnosťou cielenia, ktoré sú nevídané. Vytvárajú personalizované informačné sféry a stávajú sa účinnými platformami pre dezinformačné kampane.

Dezinformácie narúšajú dôveru v inštitúcie a v digitálne a tradičné médiá a škodia našim demokraciám tým, že znižujú schopnosť občanov rozhodovať sa na základe pravdivých informácií. Často podporujú aj radikálne a extrémistické idey a aktivity. Zhoršuje sa tak sloboda prejavu, základné právo zakotvené v Charte základných práv Európskej únie (Charta).² Sloboda prejavu zahŕňa rešpektovanie slobody a plurality médií, ako aj právo občanov zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky „bez zasahovania orgánov verejnej moci a bez ohľadu na hranice“.

Primárnou povinnosťou štátnych subjektov v súvislosti so slobodou prejavu a slobodou médií je zdržať sa zasahovania a cenzúry a zabezpečiť priaznivé prostredie pre inkluzívnu a pluralitnú verejnú diskusiu. Zákonný obsah, aj keď by mohol byť označený za škodlivý, je všeobecne chránený slobodou prejavu a je potrebné k nemu pristupovať inak ako k nezákonnému obsahu, ktorého odstránenie môže byť odôvodnené. Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že toto je vo vzťahu k voľbám osobitne dôležité³.

Masové dezinformačné kampane na internete vo veľkej miere využívajú mnohé domáce a zahraničné subjekty s cieľom zasiať nedôveru a vytvárať napätie v spoločnosti, čo môže mať vážne dôsledky pre našu bezpečnosť. Okrem toho môžu byť dezinformačné

¹ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

² Článok 11, Charta. V článku 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii sa charta priznáva právnu záväznosť a uvádza sa v ňom, že „má rovnakú právnu silu ako zmluvy“.

³ Pozri napr. vec *Bowman/Spojené kráľovstvo* (141/1996/760/961) <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>.

kampane tretích krajín súčasťou hybridných hrozieb pre vnútornú bezpečnosť vrátane volebných procesov, najmä v kombinácii s kybernetickými útokmi. Napríklad ruská vojenská doktrína výslovne uznáva informačnú vojnu ako jednu zo svojich domén⁴.

Šírenie dezinformácií ovplyvňuje aj procesy tvorby politiky tak, že ovplyvňuje verejnú mienku. Domáce a zahraničné subjekty môžu používať dezinformácie na manipulovanie politiky, spoločenských diskusií a správania v oblastiach, akými sú zmena klímy, migrácia, verejná bezpečnosť, zdravie⁵ a financie. Dezinformácie môžu takisto znižovať dôveru vo vedecký výskum a empirické dôkazy.

Svetové hospodárske fórum označilo v roku 2014 rýchle šírenie dezinformácií na internete za jeden z 10 hlavných trendov v moderných spoločnostiach.⁶

RSS agregátory sociálnych médií spolu s internetovými vyhľadávačmi predstavovali v roku 2016 pre 57 % používateľov v EÚ hlavné zdroje správ na internete.⁷ Pokiaľ ide o mladých ľudí vo veku 18 až 24 rokov, tretina z nich uviedla, že ich hlavný zdroj správ predstavujú sociálne médiá.⁸

80 % Európanov sa niekoľkokrát mesačne alebo aj častejšie stretlo s informáciami, ktoré považujú za nepravdivé alebo zavádzajúce. Túto skutočnosť vníma 85 % respondentov vo svojej krajine ako problém.⁹

Online platformy, ktoré šíria obsah, najmä sociálne médiá, služby zdieľania videa a vyhľadávače, zohrávajú kľúčovú úlohu v šírení a zosilňovaní vplyvu dezinformácií na internete. Tieto platformy doteraz nepodnikli žiadne primerané kroky, aby problémy súvisiace s dezinformáciami a manipulatívnym používaním svojich infraštruktúr riešili. Niektoré prijali obmedzené iniciatívy v záujme nápravy šírenia dezinformácií na internete, ale len v niektorých krajinách, pričom mnohých používateľov sa tieto opatrenia ani nedotkli. Okrem toho existujú závažné pochybnosti o tom, či platformy dostatočne chránia svojich používateľov pred neoprávneným použitím ich osobných údajov tretími stranami, čo sa ukázalo na príklade nedávnych odhalení týkajúcich sa spoločností Facebook/Cambridge Analytica, ktoré v súčasnosti vyšetrojú orgány pre ochranu osobných údajov v súvislosti s osobnými údajmi získanými od miliónov používateľov sociálnych médií v EÚ na účely predvolebnej kampane.

Vzostup dezinformácií a závažnosť hrozby vedú k stále väčším obavám občianskej spoločnosti, a to v členských štátoch EÚ aj na medzinárodnej úrovni. V marci 2015 Európska rada vyzvala vysokú predstaviteľku, aby vypracovala akčný plán na riešenie súčasných ruských dezinformačných kampaní,¹⁰ v dôsledku čoho bola zriadená pracovná skupina East StratCom, ktorá začala podľa plánu fungovať v septembri 2015. V uznesení

⁴ <https://www.rusemb.org.uk/press/2029>

⁵ Pokiaľ ide o nedôveru voči očkovaniu, Komisia navrhuje odporúčanie Rady, ktoré by obsahovalo konkrétne opatrenia na monitorovanie dezinformácií v tejto oblasti a boj proti nim. Pozri COM(2018) 245/2.

⁶ <http://reports.weforum.org/outlook-14/top-ten-trends-category-page/10-the-rapid-spread-of-misinformation-online/>.

⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eurobarometer-internet-users-preferences-accessing-content-online>

⁸ *Digital News Report 2017*, Reuters Institute, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/risj-review/2017-digital-news-report-now-available>.

⁹ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>

¹⁰ <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2015/03/20/conclusions-european-council/>

z júna 2017 Európsky parlament vyzval Komisiu, aby „do hĺbky zanalyzovala súčasnú situáciu a právny rámec, pokiaľ ide o falošné správy, a overila možnosť legislatívneho zásahu s cieľom obmedziť šírenie falošného obsahu“.¹¹ V marci 2018 Európska rada uviedla, že „je potrebné, aby sociálne siete a digitálne platformy zaručovali transparentné postupy a úplnú ochranu súkromia a osobných údajov občanov“.¹² *Spoločné vyhlásenie k slobode prejavu a tzv. falošným správam, dezinformáciám a propagande*, prijaté v roku 2017 osobitnými spravodajcami menovanými medzinárodnými organizáciami,¹³ obsahuje konkrétne spôsoby uplatňovania medzinárodných noriem v oblasti ľudských práv na tento jav.

Niekoľko členských štátov v súčasnosti skúma možné opatrenia na ochranu integrity volebných procesov pred dezinformáciami na internete a na zabezpečenie transparentnosti online politickej reklamy¹⁴.

Je však jasné, že aj keď ochrana volebných procesov patrí primárne do právomoci členských štátov, cezhraničný rozmer dezinformácií na internete vyvoláva nevyhnutnosť európskeho prístupu s cieľom zabezpečiť účinné a koordinované opatrenia a ochrániť EÚ, jej občanov, jej politiky a jej inštitúcie.

Toto oznámenie bolo vypracované s ohľadom na rozsiahle konzultácie s občanmi a zainteresovanými stranami. Komisia zriadila koncom roka 2017 expertnú skupinu na vysokej úrovni, ktorá má v tejto záležitosti poskytovať poradenstvo. Skupina predložila svoju správu 12. marca 2018¹⁵. Komisia začala aj proces konzultácií so širokou verejnosťou založený na online dotazníkoch, na ktoré dostala 2 986 odpovedí,¹⁶ štruktúrovaných dialógoch s príslušnými zainteresovanými stranami¹⁷ a prieskume verejnej mienky Eurobarometra, ktorý sa konal vo všetkých 28 členských štátoch¹⁸.

V tomto oznámení sú uvedené názory Komisie na výzvy spojené s dezinformáciami na internete. Obsahuje kľúčové všeobecné zásady a ciele, ktorými by sa mali opatrenia riadiť, aby sa zvýšila informovanosť verejnosti o dezinformáciách a aby sa zefektívnil boj proti tomuto javu, ako aj osobitné opatrenia, ktoré Komisia zamýšľa v tejto súvislosti prijať.

¹¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2017-0272+0+DOC+PDF+V0//SK>

¹² <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2018/03/23/european-council-conclusions-22-march-2018/>

¹³ *Spoločné vyhlásenie k slobode prejavu a tzv. falošným správam, dezinformáciám a propagande*, <http://www.osce.org/fom/302796?download=true>.

¹⁴ Niektoré členské štáty prijali, alebo plánujú prijať, opatrenia týkajúce sa regulácie politickej reklamy. Patrí k nim okrem iných nedávny francúzsky návrh zákona o falošných informáciách a nezávislé usmernenia, ktoré navrhol taliansky regulačný orgán.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>

¹⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>

¹⁷ https://ec.europa.eu/epsc/events/high-level-hearing-preserving-democracy-digital-age_en a <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news>

¹⁸ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>

2. ROZSAH A PRÍČINY DEZINFORMÁCIÍ NA INTERNETE

2.1. Rozsah

Za dezinformáciu sa považuje overiteľne nepravdivá alebo zavádzajúca informácia, ktoré je vytvorená, prezentovaná a šírená na účely hospodárskeho zisku alebo zámerného zavádzania verejnosti, a môže poškodiť verejný záujem. Poškodenie verejného záujmu zahŕňa ohrozenie demokratických procesov a procesy tvorby politiky, ako aj verejných statkov, ako napr. ochrany zdravia občanov EÚ, životného prostredia alebo bezpečnosti. Medzi dezinformácie nepatria chyby v spravodajstve, satira a paródie, ani správy a komentáre naklonené jednej strane, ktoré sú takto zreteľne označené. Toto oznámenie nemá vplyv na platné právne predpisy na úrovni Únie alebo vnútroštátnej úrovni, ktoré súvisia s predmetnými otázkami vrátane dezinformácií obsahujúcich nezákonný obsah¹⁹. Toto oznámenie nemá vplyv na súčasné postupy a opatrenia týkajúce sa nezákonného obsahu, a to ani pokiaľ ide o teroristický obsah na internete a materiály obsahujúce pohlavné zneužívanie detí.

83 % Európanov považuje falošné správy za problém všeobecne ohrozujúci demokraciu, buď „určite“ (45 %) alebo „do určitej miery“ (38 %)²⁰.

Zámerné dezinformácie zamerané na ovplyvňovanie volieb a imigračných politík predstavovali podľa respondentov vo verejnej konzultácii, ktorú uskutočnila Európska komisia, dve najčastejšie uvádzané kategórie, ktoré môžu ohrozovať spoločnosť. Tesne za nimi nasledovali dezinformácie v oblasti zdravia, životného prostredia a bezpečnosti²¹.

2.2. Súvislosti a hlavné príčiny dezinformácií

Šírenie dezinformácií má vzájomne súvisiace hospodárske, technologické, politické a ideologické príčiny.

Po prvé, šírenie dezinformácií je príznakom všeobecnejších javov, ktoré ovplyvňujú spoločnosti čeliace rýchlym zmenám. Hospodárska neistota, rastúci extrémizmus a kultúrne zmeny vytvárajú strach a sú živnou pôdou pre dezinformačné kampane na posilnenie sociálneho napätia, polarizácie a nedôvery. Organizácie a agentúry, ktoré majú určitý vplyv (či už sú to podniky, iné štáty alebo mimovládne organizácie zainteresované v politických diskusiách a diskusiách o smerovaní vrátane zdrojov mimo EÚ) môžu využívať dezinformácie, aby manipulovali diskusie o smerovaní a spoločenské diskusie. Vplyv dezinformácií sa v jednotlivých spoločnostiach líši v závislosti od úrovni vzdelania, demokratickej kultúry, dôvery v inštitúcie, inkluzívnosti volebných systémov, úlohy peňazí v politických procesoch a sociálnych a hospodárskych nerovností.

Z dlhodobého hľadiska bude boj proti dezinformáciám účinný len v prípade, ak bude sprevádzaný jasnou politickou vôľou posilniť spoločnú odolnosť a ochranu našich demokratických postojov a európskych hodnôt.

¹⁹ Odporúčanie Komisie z 1. marca 2018 o opatreniach na účinný boj proti nezákonnému obsahu na internete [C(2018) 1177 final], <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-recommendation-measures-effectively-tackle-illegal-content-online>.

²⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-findings-eurobarometer-fake-news-and-online-disinformation>

²¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>

Po druhé, k šíreniu dezinformácií dochádza v kontexte hlbokkej transformácie mediálneho sektora. Vzostup platforiem pôsobiacich v mediálnom sektore hlboko ovplyvňuje novinárov a profesionálne spravodajské mediálne kanály, ktoré sa v podstate stále snažia prispôbiť svoje obchodné modely a hľadať nové spôsoby speňaženia obsahu. Okrem toho niektoré platformy prevzali funkcie, ktoré boli tradične späté s mediálnymi kanálmi, a vstupujú do odvetvia spravodajstva ako agregátory obsahu a distribútori bez toho, aby nevyhnutne prevzali redakčné rámce a spôsobilosti týchto kanálov. Sú ekonomicky motivované k tomu, aby oslovovali veľkú základňu používateľov s využitím možností celosvetovej siete, a aby maximalizovali čas, ktorí používatelia trávia na ich serveroch, pričom často uprednostňujú kvantitu informácií pred ich kvalitou bez ohľadu na vplyv, ktorý to bude mať.

Od roku 2010 do roku 2014 klesli celkové príjmy vydavateľov tlačенých médií o 13,45 miliardy EUR a digitálne príjmy stúpili o 3,98 miliardy EUR: to znamená čistú stratu príjmov vo výške 9,47 miliardy EUR (-13 %)²². Okrem toho vydavatelia spravodajstva uvádzajú, že súčasná kríza v tomto odvetví už viedla k rozpusteniu alebo obmedzeniu ich redakčných tímov²³.

Po tretie, technológie sociálnych sietí sú manipulované tak, aby šíрили dezinformácie prostredníctvom série nadväzujúcich krokov: i) vytvorenie, ii) posilnenie prostredníctvom sociálnych alebo iných online médií a iii) šírenie používateľmi.

i) Vytvorenie dezinformácie

Dezinformácia je silný a nie nákladný – a často hospodársky ziskový – nástroj ovplyvňovania. Doteraz najznámejšie prípady zahŕňali písané články, niekedy doplnené autentickými fotografiami či audiovizuálnym obsahom vytrhnutými z kontextu. V súčasnosti je však k dispozícii nová, dostupná a jednoducho použiteľná technológia na vytváranie falošných fotografií a audiovizuálneho obsahu (tzv. deep fakes), ktorá ponúka ešte účinnejšie prostriedky na manipuláciu verejnej mienky.

ii) Posilnenie prostredníctvom sociálnych a iných online médií

Rozmanité stimuly sú živnou pôdou pre šírenie dezinformácií na internete. Mechanika šírenia dezinformácií je:

- založená na algoritmoch: Kritériá, ktoré algoritmy využívajú na určenie priority zobrazovania informácií, vyplývajú z obchodného modelu platforiem a spôsobu, ako sa uprednostňuje personalizovaný a atraktívny obsah, ktorý má najväčší potenciál zaujať používateľov, ktorí ho potom ďalej zdieľajú. Zjednodušením zdieľania personalizovaného obsahu medzi používateľmi podobného zmýšľania tieto algoritmy nepriamo zvyšujú polarizáciu a posilňujú účinky dezinformácií.
- motivovaná reklamou: Súčasný model digitálnej reklamy je obvyčajne založený na kliknutí, a potrebuje senzačný a tzv. virálny obsah. Tento model sa opiera o reklamné siete prevádzkované agentúrami, ktoré zabezpečujú umiestňovanie reklamy v reálnom čase na základe algoritmického rozhodovania. Takto sa

²² http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=17211

²³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-role-publishers-copyright-value-chain-and-panorama-exception>

zjednodušuje umiestňovanie reklám na webových sídlach, ktoré uverejňujú senzáciechtivý obsah pôsobiaci na emócie používateľov vrátane dezinformácií.

- umožnená technológiou: Online technológie, napríklad automatizované služby (softvérové roboty označované ako „boty“) umelo posilňujú šírenie dezinformácií. Fungovanie týchto mechanizmov môžu uľahčovať simulované profily (falošné účty), za ktorými sa nenachádza žiadny skutočný používateľ, ktoré sú niekedy hromadne riadené (označované ako „trollovacie farmy“).

iii) Šírenie používateľmi

Samotní používatelia tiež plnia úlohu v šírení dezinformácií, ktoré majú tendenciu putovať na sociálnych médiách rýchlejšie z dôvodu náchylnosti používateľov podeliť sa o obsah bez overenia jeho pravdivosti. Stále rastúci objem a rýchlosť obsahu prúdiaceho na internete zvyšuje riziko neselektívneho zdieľania dezinformácií.

Aj keď väčšina najobľúbenejších spravodajských webových sídel má vyšší priemerný mesačný dosah, falošné správy sa šíria ako vírus. Napríklad vo Francúzsku jeden kanál falošných správ generoval v priemere viac ako 11 miliónov interakcií za mesiac – päťnásobne viac ako zavedené spravodajské portály²⁴.

Respondenti vo verejnej konzultácii sa domnievali, že dezinformácie sa šíria jednoduchšie prostredníctvom online médií, pretože pôsobia na emócie čitateľov (88 %), môžu ovplyvniť verejnú diskusiu (84 %) a ich cieľom je vytvárať príjmy (65 %)²⁵.

3. EURÓPSKY PRÍSTUP K BOJU PROTI DEZINFORMÁCIÁM NA INTERNETE

Vzhľadom na zložitosť problému a rýchle tempo vývoja v digitálnom prostredí sa Komisia domnieva, že akákoľvek politická odpoveď by mala byť komplexná, musí sústavne vyhodnocovať fenomén dezinformácií a prispôbovať ciele politiky vzhľadom na jeho vývoj.

Nemožno očakávať, že by sa jediným riešením dali vyriešiť všetky problémy súvisiace s dezinformáciami. Zároveň platí, že neaktivita nie je možnosťou.

Podľa názoru Komisie by sa opatrenia v boji proti dezinformáciám mali riadiť nasledujúcimi všeobecnými zásadami a cieľmi:

- Po prvé, zlepšiť transparentnosť pôvodu informácií a spôsobu ich produkovania, sponzorovania, šírenia a cielenia informácií s cieľom umožniť občanom posúdiť obsah, ku ktorému pristupujú na internete, a odhaliť možné pokusy o manipuláciu mienky.
- Po druhé, podporovať rozmanitosť informácií, aby občania mohli prijímať informované rozhodnutia na základe kritického myslenia, prostredníctvom

²⁴ Measuring the reach of "fake news" and online disinformation in Europe (Meranie dosahu tzv. falošných správ a dezinformácií na internete v Európe), Reuters Institute <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/measuring-reach-fake-news-and-online-disinformation-europe>

²⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>

podpory kvalitnej žurnalistiky, mediálnej gramotnosti a vyváženia vzťahu medzi tvorcami a šíriteľmi informácií.

- Po tretie, posilniť dôveryhodnosť informácií označením ich dôveryhodnosti, najmä s pomocou dôveryhodných oznamovateľov a zlepšovaním vysledovateľnosti informácií a overovania vplyvných poskytovateľov informácií.
- Po štvrté, presadzovať inkluzívne riešenia. Účinné dlhodobé riešenia si vyžadujú zvyšovanie informovanosti, väčšiu mediálnu gramotnosť, široké zapojenie zainteresovaných strán a spoluprácu verejných orgánov, online platforiem, inzerentov, dôveryhodných oznamovateľov, novinárov a mediálnych skupín.

S využitím všetkých nazhromaždených vstupov chce Komisia prijať nasledujúce opatrenia. Dopĺňajú všeobecné nariadenie o ochrane údajov, ktoré sa bude uplatňovať v celej EÚ od 25. mája 2018, a ktorým sa posilní ochrana osobných údajov používateľov online platforiem²⁶. Vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov sa objasňuje pojem súhlasu a je v ňom zahrnutá kľúčová koncepcia transparentnosti spracúvania. Objasňujú a harmonizujú sa v ňom podmienky, za ktorých je možné ďalej zdieľať („ďalej spracúvať“) osobné údaje.

3.1. Transparentnejší, dôveryhodnejší a zodpovednejší online ekosystém

Mechanizmy, ktoré umožňujú vytváranie, posilňovanie a šírenie dezinformácií, závisia od nedostatočnej transparentnosti a vysledovateľnosti v existujúcom ekosystéme platforiem a od vplyvu algoritmov a modelov online reklamy. Je preto nevyhnutné podporiť zodpovedajúce zmeny v správaní platforiem, zodpovednejší informačný ekosystém, lepšie spôsobilosti overovania faktov, kolektívne znalosti o dezinformáciách a používanie nových technológií zameraných na zlepšenie spôsobu, ako sú informácie produkované a šírené na internete.

3.1.1. Je potrebné, aby online platformy konali rýchlo a účinne v záujme ochrany používateľov pred dezinformáciami

Stále viac je rozšírený názor, že online platformy by mali nielen dodržiavať právne záväzky podľa práva EÚ a vnútroštátneho práva, ale mali by aj konať s náležitou zodpovednosťou s ohľadom na ich hlavnú úlohu zaistiť bezpečné online prostredie, chrániť používateľov pred dezinformáciami a poskytnúť používateľom prístup k rôznym politickým názorom.

Vo všeobecnosti možno povedať, že platformy nezabezpečujú dostatočnú transparentnosť v oblasti politickej reklamy a sponzorovaného obsahu. Taktiež nesprístupnili dostatočné informácie o používaní techník strategického šírenia, napríklad o platených ľuďoch ovplyvňujúcich verejnú mienku a/alebo robotoch na podporu umiestňovania cielených správ na trhu. Toto bol hlavný dôvod iniciatív v niektorých členských štátoch a tretích krajinách, ktorý viedol k prijímaniu opatrení týkajúcich sa transparentnosti politickej reklamy na internete.

Komisia vyzýva platformy, aby výrazne zintenzívnili svoje úsilie v boji proti dezinformáciám na internete. Domnieva sa, že samoregulácia môže prispieť k tomuto úsiliu, a to za predpokladu, že sa efektívne vykonáva a monitoruje.

²⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES.

V tomto zmysle bude Komisia podporovať vypracovanie ambiciózneho kódexu postupov vychádzajúceho z hlavných zásad, ktoré navrhla expertná skupina na vysokej úrovni²⁷, ktorý pomôže online platformám a reklamnému priemyslu dosiahnuť tieto ciele:

- významne zlepšiť kontrolu umiestnenej reklamy, najmä s cieľom znížiť príjmy pre pôvodcov dezinformácií, a obmedziť možnosti cielenia politickej reklamy,
- zabezpečiť transparentnosť sponzorovaného obsahu, najmä politickej reklamy a reklamy zameranej na aktuálne problémy; dopĺňať by to mali registre, v ktorých sú poskytnuté úplné informácie o sponzorovanom obsahu, ako sú napr. skutočná totožnosť sponzora, vynaložené sumy a použité kritériá cielenia. Mali by byť zavedené podobné mechanizmy, aby používatelia chápali, prečo bola na nich zameraná daná reklama,
- zintenzívniť a preukázať účinnosť snahy o zrušenie falošných účtov,
- pomôcť používateľom posudzovať obsah pomocou ukazovateľov dôveryhodnosti zdrojov, založených na objektívnych kritériách a schválených združeniami spravodajských médií, v súlade s novinárskymi zásadami a postupmi, transparentnosťou týkajúcou sa vlastníctva médií a overenou totožnosťou;
- oslabiť viditeľnosť dezinformácií zlepšením vyhľadateľnosti dôveryhodného obsahu;
- stanoviť jasné systémy označovania a pravidiel pre fungovanie tzv. botov a zabezpečiť, aby nebolo možné pomýliť si ich činnosti s činnosťami ľudí,
- dať používateľom nástroje, ktoré im umožnia interaktívne používanie internetu podľa vlastných predstáv tak, aby mohli objavovať obsah a mať prístup k rôznym zdrojom správ predstavujúcim alternatívne názory, poskytovať im jednoducho dostupné nástroje na nahlasovanie dezinformácií,
- zabezpečiť, aby elektronické služby už v štádiu návrhu obsahovali záruky proti dezinformáciám; tie by mali napríklad zahŕňať podrobné informácie o fungovaní algoritmov, ktoré určujú priority pri zobrazovaní obsahu, ako aj vývoj metódik testovania;
- zabezpečiť dôveryhodným organizáciám na overovanie faktov a akademickým inštitúciám prístup k údajom platforiem (najmä prostredníctvom aplikačných programovacích rozhraní) a zároveň rešpektovať súkromie používateľov, obchodné tajomstvá a duševné vlastníctvo, čo im umožní lepšie pochopiť fungovanie súvisiacich algoritmov a lepšie analyzovať a monitorovať dynamiku dezinformácií a ich vplyv na spoločnosť.

Opatrenia presadzujúce tieto ciele by mali prísne rešpektovať slobodu prejavu a obsahovať záruky, aby sa zabránilo ich zneužitiu, napríklad vo forme cenzurovania

²⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>, s. 32 správy expertnej skupiny na vysokej úrovni.

kritického, satirického, nesúhlasného alebo šokujúceho prejavu²⁸. Takisto by mali prísne dodržiavať záväzok Komisie zachovávať otvorený, bezpečný a spoľahlivý internet.

Komisia zorganizuje **multilaterálne fórum o dezinformáciách**, aby poskytla rámec pre efektívnu spoluprácu medzi príslušnými zainteresovanými stranami vrátane online platforiem, reklamného priemyslu a hlavných inzerentov, médií a zástupcov občianskej spoločnosti, a aby zabezpečila záväzok koordinovať a rozšíriť úsilie v boji proti dezinformáciám. Ide o iné fórum ako internetové fórum EÚ zamerané na teroristický obsah na internete. Prvým výstupom fóra by mal byť **Kódex postupov v oblasti dezinformácií pre celú EÚ**, ktorý bude uverejnený v júli 2018 s cieľom dosiahnuť merateľné výsledky do októbra 2018. Komisia posúdi jeho vykonávanie po rozsiahlej konzultácii so zainteresovanými stranami a na základe kľúčových ukazovateľov výkonnosti vychádzajúcich z uvedených cieľov. Ak by sa preukázalo, že výsledky nie sú dostatočné, Komisia môže navrhnúť ďalšie opatrenia vrátane opatrení regulačnej povahy.

Komisia zároveň začne realizovať **štúdiu na preskúmanie uplatniteľnosti pravidiel EÚ a možných nedostatkov v súvislosti s identifikáciou sponzorovaného online obsahu**. V tejto súvislosti Komisia preskúma aj účinnosť možných nástrojov na identifikáciu sponzorovaného online obsahu.

3.1.2. Posilnenie overovania faktov, kolektívnych znalostí a spôsobilosti monitorovania dezinformácií

Overovatelia faktov sa objavili ako neoddeliteľný prvok v mediálnom hodnotovom reťazci, ktorí overujú a posudzujú dôveryhodnosť obsahu na základe faktov a dôkazov. Analyzujú aj zdroje a procesy tvorby a šírenia informácií. Dôveryhodnosť overovateľov faktov závisí od ich nezávislosti a od ich dodržiavania prísnych pravidiel etiky a transparentnosti.

Hustá sieť silných a nezávislých overovateľov faktov je nevyhnutnou požiadavkou pre zdravý digitálny ekosystém. Je potrebné, aby overovatelia faktov vychádzali z prísnych noriem, ako je *Kódex zásad*²⁹ Medzinárodnej siete pre overovanie faktov.

Okrem toho, mnohé aspekty dezinformácií sú naďalej nedostatočne analyzované a prístup k údajom online platforiem je stále obmedzený. Účinná reakcia si vyžaduje rozsiahly súbor faktov a dôkazov o šírení dezinformácií a ich vplyve. Zhromažďovanie a analýza ďalších údajov overovateľmi faktov a akademickými výskumnými pracovníkmi by mali zahŕňať tieto činnosti:

- priebežné monitorovanie rozsahu, techník a nástrojov a presnej povahy a možného vplyvu dezinformácií,
- identifikovanie a mapovanie dezinformačných mechanizmov, ktoré prispievajú k zosilňovaniu účinku v digitálnom svete,

²⁸ Ako konštatoval Európsky súd pre ľudské práva, sloboda prejavu sa vzťahuje nielen na informácie a myšlienky, ktoré sú prijímané kladne alebo nie sú urážajúce, ale aj na tie, ktoré „urážajú, šokujú alebo vyrušujú“. *Handyside/Spojené kráľovstvo*, ž. č. 5493/72 (7. decembra 1976), § 49.

²⁹ Kódex zásad Medzinárodnej siete pre overovanie faktov (International Fact-Checking Network, IFCN) je určený pre organizácie, ktoré pravidelne uverejňujú nestranné správy o presnosti vyhlásení verejných činiteľov a významných inštitúcií a iných rozšírených tvrdení, ktoré sú pre spoločnosť dôležité, <https://www.poynter.org/international-fact-checking-network-fact-checkers-code-principles>.

- podiel na vývoji spravodlivých, objektívnych a spoľahlivých ukazovateľov transparentnosti zdrojov a
- výmenu znalostí so spravodajskými médiami, platformami a verejnými orgánmi s cieľom zlepšiť informovanosť verejnosti o dezinformáciách.

Kľúčovými požiadavkami sú poskytovanie lepšieho prístupu k údajom online platforiem a bezpečného priestoru na analýzu a výmenu informácií.

*Ako prvý krok Komisia podporí **vytvorenie nezávislej európskej siete overovateľov faktov** s cieľom stanoviť spoločné pracovné metódy, vymieňať si najlepšie postupy, dosiahnuť čo najširšie pokrytie v rámci EÚ a zúčastňovať sa aktivít overovania faktov a súvisiacich aktivít. Táto sieť bude vyzvaná, aby sa zúčastnila multilaterálneho fóra o dezinformáciách. Komisia sprístupní sieti online nástroje (napr. zabezpečený spoločný priestor), aby umožnila jej členom spolupracovať.*

*Ako druhý krok Komisia spustí **bezpečnú európsku online platformu o dezinformáciách** na podporu nezávislej európskej siete overovateľov faktov a relevantných akademických výskumných pracovníkov. Táto platforma by mala ponúkať nástroje na cezhraničný zber údajov a ich analýzu, ako aj prístup k otvoreným dátam z celej EÚ, ako sú napr. spoľahlivé nezávislé štatistické informácie. Vďaka tomu bude môcť platforma fungovať ako sieť dôveryhodných oznamovateľov. Jej činnosť takisto povedie k lepšiemu pochopeniu dezinformácií na internete a zostaveniu stratégií založených na dôkazoch, ktoré povedú k ďalšiemu obmedzovaniu šírenia dezinformácií. Preto Komisia zváži použitie Nástroja na prepájanie Európy a bude vychádzať zo skúseností získaných v rámci vykonávania programu Bezpečnejší internet.*

3.1.3. Posilnenie online zodpovednosti

Identifikácia zdroja dezinformácie zabezpečením jej vysledovateľnosti v rámci procesu celého šírenia je nevyhnutná pre vyvodenie zodpovednosti, ako aj pre zvýšenie dôvery v identifikovateľných poskytovateľov informácií a podnietenie zodpovednejšieho správania na internete. Používateľ by sa napríklad mohol rozhodnúť, že na online platformách bude komunikovať len s tými osobami, ktoré odhalili svoju totožnosť.

Na tento účel poskytuje nariadenie o elektronickej identifikácii³⁰ predvídateľné regulačné prostredie pre cezhraničné online používanie, uznávanie a vyžadovanie služieb elektronickej identifikácie, overovania a dôveryhodných služieb, na ktoré sa možno spoľahnúť pri podpore vývoja a dobrovoľného využívania systémov na bezpečnú identifikáciu poskytovateľov informácií a ktoré vychádzajú z najvyšších štandardov týkajúcich bezpečnosti a súkromia vrátane možného využitia overených pseudonymov.

S cieľom uľahčiť vyšetrovanie škodlivého správania na internete, ako sa uvádza v spoločnom oznámení o kybernetickej bezpečnosti, ktoré bolo predložené v septembri 2017, bude Komisia naďalej podporovať zavádzanie verzie 6 internetového protokolu (IPv6), ktorý umožňuje prideliť jednu adresu internetového protokolu jednému používateľovi. Taktiež sa bude naďalej snažiť zlepšiť fungovanie, dostupnosť a presnosť

³⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES.

informácií v názve domény a systémov IP WHOIS³¹ v súlade s úsilím Internetovej korporácie pre pridelenie mien a čísel a v úplnom súlade s pravidlami ochrany údajov.

Komisia bude nabádať sieť spolupráce eIDAS, aby v spolupráci s platformami podporovala dobrovoľné online systémy, ktoré umožňujú identifikovať poskytovateľov informácií na základe dôveryhodných prostriedkov elektronickej identifikácie a overovania vrátane overených pseudonymov, ako je stanovené v nariadení o elektronickej identifikácii.

Spoločne by tieto opatrenia mali prispieť k obmedzeniu kybernetických útokov, ktoré sú často v rámci hybridných hrozieb skombinované s dezinformačnými kampaňami.

3.1.4. Využívanie nových technológií

Vznikajúce technológie budú ďalej meniť spôsob produkcie a šírenia informácií, ale z dlhodobého hľadiska majú aj potenciál zohrávať zásadnú úlohu v boji proti dezinformáciám. Napríklad:

- umelá inteligencia bude za predpokladu náležitého ľudského dohľadu veľmi dôležitá v overovaní, identifikovaní a označovaní dezinformácií,
- technológie umožňujúce médiám prispôsobiteľné a interaktívne online zážitky môžu pomáhať občanom objavovať obsah a identifikovať dezinformácie,
- inovatívne technológie, napríklad blockchain, môže pomôcť zachovať integritu obsahu, potvrdiť spoľahlivosť informácií a/alebo ich zdrojov, umožniť transparentnosť a výsledovateľnosť a podporovať dôveru v správy zobrazené na internete. Toto by mohlo byť spojené s používaním dôveryhodnej elektronickej identifikácie, overovania a overených pseudonymov a
- kognitívne algoritmy, ktoré pracujú s kontextovo relevantnými informáciami vrátane presnosti a kvality zdrojov údajov, zlepšia relevantnosť a spoľahlivosť výsledkov vyhľadávaní.

Komisia je aktívna v oblasti vznikajúcich technológií, najmä prostredníctvom svojej iniciatívy Internet ďalšej generácie³².

Komisia v celom rozsahu využije pracovný program Horizont 2020 na mobilizáciu týchto technológií. Okrem toho Komisia preskúma aj možnosť ďalšej podpory na pomoc pri využívaní nástrojov v boji proti dezinformáciám, urýchlenie zavedenia inovačných činností s veľkým vplyvom na trh a podporu vytvárania partnerstiev výskumných pracovníkov a podnikov.

3.2. Bezpečné a odolné volebné procesy

Zabezpečenie volebných procesov, základu našej demokracie, si vyžaduje osobitnú pozornosť. Dezinformácie v súčasnosti tvoria súčasť širšej skupiny nástrojov používaných na manipuláciu volebných procesov, ako je *hacking* alebo *defacement* (pozmenenie) webových sídel alebo získanie prístupu k osobným informáciám

³¹ <https://whois.icann.org/en>

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/next-generation-internet-initiative>

o politikoch a ich prezradenie. Operácie v kyberpriestore môžu slúžiť na narušenie integrity verejných informácií a brániť identifikácii zdrojov dezinformácií. Táto skutočnosť je veľmi dôležitá počas volebných kampaní, kedy nabitý program môže zabrániť včasnemu odhaleniu dezinformácií a zodpovedajúcej reakcii.

V uplynulých rokoch boli minimálne v 18 krajinách počas volieb zaznamenané online manipulácie a dezinformačné taktiky, pričom „dezinformačné taktiky prispeli už siedmy rok v rade k celkovému poklesu slobody internetu“³³.

Keďže v roku 2019 sa budú konať voľby do Európskeho parlamentu, Komisia vyzvala³⁴ príslušné vnútroštátne orgány, aby určili najlepšie postupy na identifikáciu, zmiernenie a riadenie rizík v rámci volebného procesu spôsobených kybernetickými útokmi a dezinformáciami. V skupine pre spoluprácu vytvorenej podľa smernice o bezpečnosti sietí a informačných systémov (smernica NIS) členské štáty začali mapovať existujúce európske iniciatívy týkajúce sa kybernetickej bezpečnosti sietí a informačných systémov používaných na volebné procesy s cieľom vypracovať dobrovoľnú príručku.

Kolokvium o základných právach konané 26. – 27. novembra 2018 bude zamerané na „demokraciu“. Predmetom diskusie budú kľúčové prvky pre inkluzívnu a zdravú demokratickú spoločnosť vrátane príležitostí a výziev, ktoré predstavuje digitalizácia pre informovanú a pluralitnú demokratickú diskusiu, a negatívny vplyv propagandy.

Komisia bude iniciovať trvalý dialóg s cieľom podporovať členské štáty v oblasti riadenia rizík, ktoré pre demokratický volebný proces predstavujú kybernetické útoky a dezinformácie, najmä vzhľadom na volebné procesy v členských štátoch a voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019. Bude zahŕňať:

- primerané opatrenia v nadväznosti na prvú výmenu názorov s členskými štátmi na konferencii o najlepších volebných postupoch, ktorá sa konala 25. – 26. apríla 2018;

- všetku potrebnú podporu (ku ktorej prispeje aj Agentúra Európskej únie pre sieťovú a informačnú bezpečnosť) pre prácu, ktorú v oblasti kybernetickej bezpečnosti volieb vykonáva skupina pre spoluprácu v oblasti sieťovej a informačnej bezpečnosti. Do konca roka 2018 by táto skupina mala predložiť prehľad praktických odporúčaní a opatrení, ktoré môžu členské štáty zaviesť na účely zabezpečenia svojich volebných cyklov.

- konferenciu na vysokej úrovni s členskými štátmi o kybernetických hrozbách pre voľby, ktorá sa má konať koncom roka 2018 pod záštitou pracovnej skupiny bezpečnostnej únie.

3.3. Podpora vzdelávania a mediálnej gramotnosti

Celoživotný rozvoj kritických a digitálnych kompetencií, najmä u mladých ľudí, je veľmi dôležitý v záujme posilnenia odolnosti našich spoločností voči dezinformáciám.

V akčnom pláne digitálneho vzdelávania, ktorý Komisia prijala v januári 2018,³⁵ sa upozorňuje na riziká, ktoré dezinformácie predstavujú pre pedagógov a študentov, a na naliehavú potrebu rozvoja digitálnych zručností a kompetencií všetkých študentov, a to

³³ Správa *Freedom on the net 2017* (Sloboda na sieti 2017), Freedom house, <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2017>.

³⁴ Odporúčanie Komisie zo 14.2.2018 o posilnení európskeho charakteru a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2018%3A045%3ATOC>.

³⁵ <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/digital-education-action-plan.pdf>

vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní. V rámci digitálnych kompetencií pre občanov, ktorý vypracovala Komisia, sa stanovuje široký mix zručností, ktoré potrebujú všetci študenti, od informačnej a dátovej gramotnosti, cez vytváranie digitálneho obsahu po bezpečnosť a pohodu na internete³⁶.

Väčšina respondentov sa vo verejnej konzultácii domnievala, že vzdelávanie používateľov, aby lepšie pristupovali a využívali online informácie, a informovanie používateľov v prípade, keď obsah generuje alebo šíri bot, sú opatrenia, ktoré online platformy môžu prijať a ktoré by mali výrazný vplyv na prevenciu šírenia dezinformácií³⁷.

Z dôvodu cezhraničného rozmeru dezinformácií by EÚ mala zohrávať určitú úlohu pri podpore šírenia osvedčených postupov v členských štátoch s cieľom zvyšovať odolnosť občanov, a Komisia môže ďalej posilňovať svoje opatrenia zamerané na mladých ľudí a dospelých:

- Komisia riadi skupinu expertov pre mediálnu gramotnosť a podporuje pilotné projekty, ako napríklad Mediálna gramotnosť pre všetkých³⁸.
- V smernici o audiovizuálnych mediálnych službách sa uznáva dôležitosť mediálnej gramotnosti³⁹ a cieľom jej revízie je posilniť monitorovanie opatrení vykonávaných orgánmi členských štátov v oblasti mediálnej gramotnosti⁴⁰.
- Komisia podporuje niekoľko iniciatív, a to aj prostredníctvom programu Erasmus+, týkajúcich sa internetovej bezpečnosti, digitálnej pohody a digitálnych zručností, ktorých cieľom je posilniť schopnosť kritického myslenia u občanov, najmä mladých ľudí, v digitálnom prostredí, čo zase prispieva k posilňovaniu digitálnej mediálnej gramotnosti.
- Členské štáty, sociálni partneri a vzdelávacie organizácie si vymieňajú skúsenosti a osvedčené postupy o digitálnom vzdelávaní prostredníctvom pracovnej skupiny EÚ pre digitálne zručnosti a kompetencie⁴¹.
- Komisia vyzýva členské štáty, aby mobilizovali zdroje a do svojich vzdelávacích politík zahrnuli digitálne občianstvo, mediálnu gramotnosť, rozvoj zručností kritického myslenia v prostredí internetu a osvetové činnosti v oblasti dezinformácií a technik na posilňovanie ich vplyvu na internete. V tomto smere je veľmi dôležitá podpora učiteľov vrátane odbornej prípravy a výmeny osvedčených postupov.

³⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>

³⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>

³⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2016-call-proposals-pilot-project-media-literacy-all>

³⁹ V smernici o audiovizuálnych mediálnych službách sa uvádza, že „by sa mal podporovať rozvoj mediálnej gramotnosti vo všetkých sférach spoločnosti a pozorne sledovať jeho pokrok“ (odôvodnenie 47).

⁴⁰ Do svojho všeobecného prístupu Rada zaradila povinnosť členských štátov, aby podporovali a prijímali opatrenia na rozvoj zručností mediálnej gramotnosti. O tejto požiadavke v súčasnosti rokujú spoluzákonnodarcovia v rámci revízie smernice o audiovizuálnych mediálnych službách.

⁴¹ https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/digital-skills-competences_en

Komisia okrem toho:

- vyzve nezávislých overovateľov faktov a organizácie občianskej spoločnosti, aby poskytli školám a pedagógom vzdelávacie materiály,
- zaradí do kampane #SaferInternet4EU⁴² cielené iniciatívy týkajúce sa dezinformácií na internete,
- zorganizuje Európsky týždeň mediálnej gramotnosti s cieľom zvýšiť informovanosť a podporiť cezhraničnú spoluprácu medzi relevantnými organizáciami,
- podá správu o mediálnej gramotnosti v kontexte uplatňovania smernice o audiovizuálnych mediálnych službách,
- bude pracovať s Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj v rámci procesu programu pre medzinárodné hodnotenie študentov na skúmaní možnosti doplniť mediálnu gramotnosť ku kritériám, ktoré organizácia používa vo svojich porovnávacích správach,
- bude ďalej podporovať prácu koalície pre digitálne zručnosti a pracovné miesta⁴³, ktorá sa snaží rozvíjať digitálne zručnosti, okrem iného na účely zapojenia do spoločnosti,
- bude pokračovať vo vykonávaní akčného plánu digitálneho vzdelávania⁴⁴ a v podpore iniciatív, napríklad stáže v rámci schémy Digitálna príležitosť,⁴⁵ ktorých cieľom je posilnenie digitálnych zručností a informovanosti európskych občanov, najmä mladšej generácie, a podpora spoločných hodnôt a inklúzie.

3.4. Podpora kvalitnej žurnalistiky ako základného prvku demokratickej spoločnosti

Kvalitné spravodajské médiá vrátane verejnoprávnych médií a žurnalistika plnia dôležitú úlohu, pretože poskytujú občanom veľmi kvalitné a rozmanité informácie. Zabezpečením pluralitného a rozmanitého mediálneho prostredia môžu odhaliť dezinformácie, vytvárať k nim protiváhu a rozptyľovať ich.

V neustále sa vyvíjajúcom digitálnom prostredí je potrebné investovať do kvalitnej žurnalistiky, posilniť dôveru v kľúčovú spoločenskú a demokratickú úlohu kvalitnej žurnalistiky na internete aj v tlači a podporovať kvalitné spravodajské médiá, aby skúmali inovatívne formy žurnalistiky.

Podľa prieskumu Eurobarometra občania vnímajú tradičné médiá ako najdôveryhodnejšie zdroje správ: rozhlas (70 %), televízia (66 %) a tlačené noviny a novinové časopisy (63 %). Zdroje správ, ktorým ľudia najmenej dôverujú, sú

⁴² <https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/saferinternet4eu>

⁴³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/specific-actions-digital-education-action-plan>

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job>

hostiteľské webové sídla pre videá (27 %) a online sociálne siete (26 %). Mladší respondenti častejšie dôverujú správam a informáciám, ktoré nájdu na internete⁴⁶.

Takisto je potrebné obnoviť rovnováhu medzi médiami a online platformami. Umožní sa to rýchlym schválením reformy autorského práva EÚ, ktorým sa zlepši postavenie vydavateľov a zaistí sa spravodlivejšie rozdelenie príjmov medzi držiteľmi práv a platformami, čím sa pomôže najmä spravodajským mediálnym kanálom a novinárom speňažiť svoj obsah.

Novinári a pracovníci v médiách by mali tiež viac využívať príležitosti, ktoré ponúkajú nové technológie, a rozvíjať potrebné digitálne zručnosti, ktoré im umožnia využívať dátovú analýzu a analýzu sociálnych médií s cieľom zlepšiť vyhľadávanie a overovanie faktov.

A nakoniec verejná podpora médiám a verejnoprávnym médiám je veľmi dôležitá pre poskytovanie kvalitných informácií a ochranu žurnalistiky vo verejnom záujme. Podporné opatrenia členských štátov v záujme dosahovania cieľov spoločného záujmu EÚ, ako je sloboda a pluralita médií, boli vyhlásené za zlučiteľné s pravidlami štátnej pomoci EÚ, dôkazom čoho sú rozhodnutia Komisie o pomoci médiám⁴⁷.

Členské štáty sa vyzývajú, aby zvážili horizontálne schémy pomoci s cieľom riešiť zlyhania trhu ohrozujúce udržateľnosť kvalitnej žurnalistiky, a podporovali opatrenia súvisiace s osobitnými činnosťami, napríklad odbornú prípravu novinárov, inováciu spravodajských a informačných služieb a produktov.

V súčasných pravidlách⁴⁸ sa objasňujú podmienky, za ktorých môžu členské štáty poskytovať verejnú podporu. Na zlepšenie transparentnosti a predvídateľnosti presadzovania pravidiel štátnej pomoci v tejto oblasti zverejní Komisia verejne dostupný online register s odkazom na príslušné pravidlá štátnej pomoci a relevantné predchádzajúce prípady. Okrem toho budú v registri transparentnosti dostupné pravidelne aktualizované informácie o pomoci udelenej členskými štátmi.⁴⁹

Komisia zverejní v roku 2018 výzvu na produkciu a šírenie kvalitného spravodajského obsahu o záležitostiach EÚ prostredníctvom dátových spravodajských médií.

⁴⁶ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>

⁴⁷ Komisia najmä schválila pomoc pre spravodajské agentúry [napr. SA.30481, Štátna pomoc v prospech Agence France-Press (AFP), Francúzsko, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_30481], všeobecné schémy pomoci pre médiá (napr. SA.36366, Pomoc v prospech výroby a inovácie v oblasti tlačových médií, Dánsko, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_36366) a schémy zamerané na publikácie s obmedzenými príjmami z reklamy (napr. SA.47973, Francúzska vyhláška o pomoci pre tlač z roku 2015, Francúzsko, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_47973).

⁴⁸ Pokiaľ ide o verejnoprávne vysielanie, sú zavedené osobitné podrobné usmernenia (oznámenie Komisie o uplatňovaní pravidiel štátnej pomoci na verejnoprávne vysielanie, Ú. v. EÚ C 257 z 27. októbra 2009, s. 1). V závislosti od typu plánovanej podpory môžu byť relevantné aj usmernenia týkajúce sa štátnej pomoci na výskum, vývoj a inovácie (oznámenie Komisie – Rámec pre štátnu pomoc na výskum, vývoj a inovácie, Ú. v. EÚ C 198 z 27. júna 2014, s. 1) a všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách [nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy, Ú. v. EÚ L 187 z 26. júna 2014, s. 1, zmenené nariadením Komisie (EÚ) 2017/1084 zo 14. júna 2017, Ú. v. EÚ L 156 z 20.6.2017, s. 1].

⁴⁹ Verejné vyhľadávanie informácií o transparentnosti štátnej pomoci: <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=sk>

*V nadväznosti na prebiehajúce projekty bude Komisia skúmať, ako zvýšiť možnosti financovania s cieľom podporiť **iniciatívy propagujúce slobodu a pluralitu médií, kvalitné spravodajské médiá a žurnalistiku** vrátane zručností, odbornej prípravy novinárov, nových technológií pre redakcie a platforiem pre spoluprácu založených na dátach.*

***Súbor nástrojov** Agentúry pre základné práva **určený pre pracovníkov v médiách na použitie pri spravodajstve z hľadiska základných práv** poskytne odporúčania, tipy a nástroje novinárom o tom, ako riešiť etické dilemy vrátane dezinformácií z hľadiska základných práv.*

3.5. Boj proti interným a externým dezinformačným hrozbám prostredníctvom strategickej komunikácie

Komunikácia a zvyšovanie informovanosti verejnými orgánmi sú neoddeliteľnou súčasťou reakcie na dezinformácie. Okrem zisťovania a analýzy dát si strategická komunikácia vyžaduje vhodné osvetové činnosti na boj proti nepravdivým argumentom. Vďaka opatreniam stanoveným v oddiele 3.1 bude zisťovanie a analýza dezinformácií na internete presnejšia a včasnejšia a zjednoduší strategickú komunikáciu o Európe a politikách EÚ.

Je to osobitne dôležité, keďže EÚ je často cieľom dezinformačných kampaní určených na oslabovanie jej inštitúcií, politik, opatrení a hodnôt. Zdroje týchto činností môžu byť domáce alebo vonkajšie, aktéri súkromní alebo verejní – a vykonávajú svoje činnosti na území EÚ, ako aj v tretích krajinách. Ako už bolo uvedené a uznávajúc jeden dôležitý rozmer tejto výzvy bola v roku 2015 v rámci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť vytvorená pracovná skupina East StratCom, ktorej cieľom je riešiť prebiehajúce ruské dezinformačné kampane. Podobne bolo v roku 2016 zriadené stredisko EÚ pre hybridné hrozby v rámci Spravodajského a situačného centra EÚ, ktorého cieľom je monitorovať a riešiť hybridné hrozby zahraničných aktérov vrátane dezinformácií, ktorých cieľom je ovplyvňovať politické rozhodnutia v rámci EÚ a v jeho susedstve. Tieto inštitúcie spolu s nedávno zriadeným Európskym centrom excelentnosti pre boj proti hybridným hrozbám tvoria základ posilnenej európskej reakcie⁵⁰ a sú dôležitými prvkami spolupráce medzi EÚ a Organizáciou Severoatlantickej zmluvy zameranej na zlepšenie európskej odolnosti, koordinácie a pripravenosti na hybridné zásahy.

Komisia v spolupráci s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť posilní svoju strategickú komunikačnú spôsobilosť najprv posilnením internej koordinácie svojich komunikačných aktivít zameraných na boj proti dezinformáciám.

Komisia v spolupráci s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť rozšíri túto spoluprácu, svoje znalosti a svoje aktivity na iné inštitúcie EÚ a prostredníctvom vhodného mechanizmu, na členské štáty. Siet' bude využívať dáta zhromaždené zabezpečenou online platformou o dezinformáciách, ktorá je uvedená v oddiele 3.1.2, s cieľom navrhnuť osvetové činnosti zamerané na boj s nepravdivými príbehmi o Európe a proti dezinformáciám v rámci EÚ a mimo nej.

⁵⁰ Spoločný rámec pre boj proti hybridným hrozbám: reakcia Európskej únie, spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade zo 6. apríla 2016, JOIN(2016) 18 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=sk>.

Komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť spolu s členskými štátmi preskúmajú ďalšie možnosti vývoja strategických komunikačných reakcií a iných mechanizmov s cieľom vybudovať si odolnosť, ako aj bojovať proti systematickým dezinformačným kampaniam a hybridnému zasahovaniu cudzích vlád nasmerovaným voči občanom a subjektom v EÚ.

Komisia v spolupráci s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť podá v júni správu o napredovaní v posilňovaní spôsobilostí na riešenie hybridných hrozieb vrátane oblastí kybernetickej bezpečnosti, strategickej komunikácie a kontrarozvedky.

4. ZÁVER

Dobre fungujúci, slobodný a pluralitný informačný ekosystém založený na prísnych profesionálnych štandardoch je neodmysliteľnou súčasťou zdravej demokratickej diskusie. Komisia pozorne vníma hrozby, ktoré predstavujú dezinformácie pre naše otvorené a demokratické spoločnosti. Toto oznámenie predstavuje komplexný prístup, ktorého cieľom je reagovať na uvedené závažné hrozby podporou digitálnych ekosystémov založených na transparentnosti a uprednostňujúcich kvalitné informácie, ktoré pomáhajú občanom v boji proti dezinformáciám a chránia naše demokracie a procesy tvorby politiky. Komisia vyzýva všetky relevantné subjekty, aby významne zintenzívnili svoje úsilie o náležité riešenie tohto problému. Domnieva sa, že v prípade ich účinného vykonania uvedené opatrenia podstatne prispievajú k boji proti dezinformáciám na internete. Komisia však bude v tejto oblasti naďalej aktívna.

V decembri 2018 Komisia podá správu o dosiahnutom pokroku. V správe sa preskúma aj potreba ďalších opatrení na zabezpečenie neustáleho monitorovania a hodnotenia navrhnutých opatrení.